

РЕЦЕНЗИЯ

От рецензент (име, академична длъжност и научна степен):

Проф. д-р Андрей Захариев от СА „Д. А. Ценов“

Научна специалност на рецензента:

„Финанси, парично обращение, кредит и застраховка” (Финанси)

Регистрация на рецензента в НАЦИД по реда на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ (Регистър на академичния състав и защитените дисертационни трудове в НАЦИД): от 01.12.2018 г.

Рецензиран автор на докторат:

Докторант Калина Недкова Янкова

Наименование на дисертационния труд:

„Роля на дилинга в оцеляването на банка по време на криза”

Звено, където докторанта е зачислен: *Катедра „Финанси” при УНСС – София*

Научна специалност на докторанта и форма на обучение:

Докторантура в задочна форма, финансирана от държавата по докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка”, Професионално направление 3.8 Икономика към катедра „Финанси” на УНСС

Научен ръководител на докторанта:

Доц. д-р Гергана Михайлова - Борисова, катедра „Финанси” към Финансово-счетоводен факултет на УНСС

Основание за написване на рецензията:

Решение от заседание на Научно жури, съгласно Протокол №8 27.02.2023 г. и Заповед №467/21.02.2023 г. на доц. д.н. Михаил Мусов, зам.-ректор по Научноизследователска дейност и международно сътрудничество на УНСС за състав на научно жури.

Нормативна уредба:

Настоящото становище е разработено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ - ППЗРАСРБ и Правилника за учебната дейност в УНСС – част трета „Доктор“.

1. Информация за дисертанта

Докт. Калина Янкова е родена на 6 декември 1985 год. В периода 2017-2023 е задочен докторант в УНСС. Образованието си придобива както следва: Магистърска програма в спец. „Финанси“ в УНСС (2011-2013), Бакалавърска степен „Финанси“ в УНСС (2006-2010), Девета френска езикова гимназия – София (2000-2005). От 2009 год. работи и гради успешна кариера във водещи институции от финансовия сектор в България. Владее английски и френски език. Неин научен ръководител е доц. д-р Гергана Михайлова – Борисова.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Настоящата рецензия е изготвена съобразно примерна структура на рецензия за придобиване на ОНС „Доктор”. Тя съответства на нормативните изисквания на Закона за

развитието на академичния състав в РБългария, Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в РБългария и приложимата в УНСС вътрешна регулаторна уредба.

Рецензираният дисертационен труд на тема „Роля на дилинга в оцеляването на банка по време на криза“.

Дисертационният труд се състои от 256 страници, в т.ч. увод, три глави, заключение, библиография, списъци на използваните съкращения, на фигурите и приложения, свързани основно с работата по иконометричното моделиране. В изложението са представени 102 фигури. Библиографията съдържа 111 източника, (включително книги, статии, периодични и непериодични статистически и други публикации, доклади и достъпни в интернет източници). Приложенията са в обем на 31 страници. По темата на дисертационния труд са направени 3 публикации.

В структурно отношение, дисертационният труд следва класическата структура на увод, три глави и заключение, които са разработени, с цел изпълнение на поставените задачи.

Във въведението е обоснована актуалността на изследвания проблем, обоснована е негова дисертабилна основа. **Обект на изследване** в дисертационния труд е дилингът – като обособено вътрешнобанкова структура (дирекция), която работи в рамките на всяка една банка. **Предмет на изследване** е съвкупността от действия, който предприема Трежъри за оцеляването на банките по време на криза.

Основната **теза** на изследването е „Дилингът има водеща роля в оцеляването на банките по време на криза, посредством преминаването от експанзионистични към рестриктивни действия и сделки, с цел запазване нормалното функциониране. Използват се редица инструменти на техническия и фундаменталния анализ с цел улавяне на ранни пазарни сигнали за зараждаща се криза, а при развитие на негативен сценарий – последователността от действия е ясна и неотменима.“.

Изследователската теза е декомпозирана в следните работни **хипотези**:

Първата работна хипотеза е, че Дилингът разполага с нужния инструментариум, ресурси и кадри, за да премине към по-ограничителни действия при възникване на криза. Работата е специфична и изисква притежаването на специализирани софтуери и платформи, посредством които дилърите и брокерите достъпват всякакъв вид икономическа, пазарна и борсова информация в реално време, и при притежаване на необходимите знания и опит, могат да предприемат навременни адекватни действия.

Втората работна хипотеза е, че съществува висока степен на помощ и подкрепа между Дилингите на банките (основно на територията на страната, но и между майките и подразделенията им, както и между независими интернационални банки). Това се доказва многократно при възникване на различни сътресения в банковите системи. Винаги е по-добре да се помогне на банка с известни ликвидни дефицити чрез предоставяне на депозити или репо сделки, отколкото тя да бъде оставена да фалира и да стресира цялата система, предизвиквайки банкова паника във вложителите.

Третата работна хипотеза е, че при криза е необходимо сравнително малко време за настройване на сделките и дейностите, които Трежъри обичайно изпълнява, като някои отпадат, а други се създават. Всичко е подчинено на целта банката да бъде съхранена и да продължи да функционира успешно до края на кризата.

Четвъртата работна хипотеза е, че кризата засяга обикновено всички дейности на

банката и засилен обмен на информация и активно взаимодействие между отделните звена допринасят за по-бързото преодоляване на негативните въздействия върху съответната банка. Пряко отношение към дейността на Трежъри имат звена като управление на риска, управление на активите и пасивите (Asset and Liability Management – ALM), вътрешен контрол и т.н. Важна е ролята на Комитета по управление на активите и пасивите, като основен преразпределител на информация между основните звена на банката.

Чрез използването на емпирични иконометрични методи изследователската теза се потвърждава или се отхвърля.

Докт. Янкова поставя за **цел** на дисертационния труд е Главната цел на изследването е да идентифицира основните действия и сделки, чрез които Дилингът противодейства на негативите на една криза, намалявайки влиянието на отрицателните фактори върху банката и по този начин осигурява оцеляването ѝ.

В дисертационния труд е поставено решаването на следните **задачи**:

- Да се опише детайлно структурата, основните функции и типове сделки в Трежъри;
- Да се идентифицират основните кризи, които засягат световната банкова система за периода от 2007г. до средата на 2023г.;
- Да се дефинират основните макроикономически показатели, световни борсови индекси и индикатори за състояние на икономиката и с помощта на фундаменталния и техническия анализ да се открият отклоненията, които настъпват по време на криза;
- Да се направи емпиричен анализ на банковата система в България на база официалните месечните финансови отчети на банките публикувани от БНБ;
- Да се проведе анкетно проучване сред дилърите и брокерите в България с цел установяване на специфични за период на финансова криза повтарящи се модели на поведение и на тяхна база да бъде направен опит да се изведат общовалидни закономерности и последователност от действия..

Представената за рецензиране дисертация изследва ролята на Дилинга, като професионална област от компетенции в банковите институции, където многовалутната среда на операции формира възможности за печалби, но на цената на поемане на рискове, които могат да добият съществен за самата кредитна институция мащаб.

В увода на дисертационния труд се дискутира актуалността и значимостта на темата на труда, дефинирани са обектът и предметът на дисертационния труд, посочени са основната цел и задачите, които изследването си поставя. Формулирана е изследователската теза и са изведени хипотезите, които ще се проверяват при провеждане на емпиричното изследване. Посочени са използваните научноизследователски методи, източниците на информация, на които е базиран трудът, както и ограниченията на изследването. Представена е структурата на изложението на дисертационния труд по глави.

В Първа глава се изяснява обекта на научното изследване – Дилинга. За автора то е банково звено, което всяка банка притежава като неразделна част от нормалното ѝ функциониране, и от банковите услуги, които предоставя на своите клиенти. Въпреки това, дейността му сравнително рядко е теоретично обследвана, както поради сложността на извършваните сделки, така и от и необходимостта за спазване на банкова тайна..

Във Втора глава е поставен фокус върху основно задължение на дилърите да следят основните икономически показатели на водещите икономики, да се научат да ги

интерпретират правилно и да взимат инвестиционните си решения на база на максимална информираност и подробен анализ. Глава Втора е разделена на 5 раздела, като всеки от тях има за цел да идентифицира какво е влиянието на дефинираните в първа глава световни кризи от 2007г. до 2023г. върху глобалната икономика, финансовите пазари (както регулираните борси, така и OTC пазара) и банковата система.

Емпиричното изследване в Трета глава е върху настъпващите промени в банковата система в България и във функциите на Дилинга по време на криза. То е проведено чрез два способа: анализ на структурните промени в активите, пасивите и финансовите резултати на банките по време на криза и чрез провеждане на анкета сред дилърите и брокерите в банките. Обхванатият период и при двете изследвания е от 2007г. до 2023г.

В заключението са обобщени изводите от направеното изследване. Изведени са предложения за възможни решения на проблемите, пред които се изправя дилинга в кризисни условия. С прецизни аргументи и научна методология се достига до решения на всички поставени задачи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Заявените в дисертацията задачи се определят като коректно изпълнени. Изведените в края на всяка част обобщения и резултати са логични и научно аргументирани. Те потвърждават наличието на мотивирано насочван от научния си ръководител докторант, който прилага издържана и оригинална методология с висока степен на иконометрична аналитичност, водеща до научни изводи и приноси.

4. Оценка на формулираните приноси и постигнати теоретични, теоретико-приложни и емпирични резултати

Заявените в автореферата приноси се оценяват като оригинални и научно издържани, както следва:

1. Обогаляване на съществуващата специализирана финансова литература в областта на структурата, дейностите и функциите на Трежъри, които са критично анализирани.

2. Идентифициране и детайлизиране на типовете сделки, които се сключват в Трежъри в зависимост от провежданата политика в банката към дадения момент – експанзионистична или рестриктивна.

3. Извеждане на основните макроикономически показатели, борсови и икономически индекси, които ежедневно се следят в Трежъри и при анализа, на които се взимат инвестиционни решения, като е идентифицирано изменението в тях, в следствие влиянието на изследваните кризи.

4. Обогаляване на съществуващите научни знания относно състоянието на българската банкова система на база на анализирания месечни финансови отчети, като са идентифицирани тези активи и пасиви на банките, които се променят в най-голяма степен по време на криза.

5. Идентифицирани са общите дейности, затруднения и типове сделки, които прави Трежъри по време на криза, с цел осигуряване оцеляването на банките в България.

Оценка на приносите и изследването: Авторката използва професионален научен подход за изследователските си хипотези. Класическата схема за структуриране на дисертацията е подкрепена със съвременна методология и актуална емпирика. Установява се

категорично спазване на правилата на научната етика. Авторката е със широка информираност за достиженията на научната мисъл в изследваната област. Използваните изследователски методи са на най-високо научно ниво. Оценката на научните приноси е положителна. Заявените хипотези са коректно тествани, като първа и трета се потвърждават изцяло, четвърта се отхвърля, а втора се потвърждава частично. Чрез тяхното валидиране докт. Калина Янкова демонстрира качества и умения да систематизира, изследва, моделира, проблематизира и доказва. Професионалната подкрепа от научния ръководител доц. д-р Гертана Михайлова-Борисова е видима на всеки етап от изследването.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

В подкрепа на дисертацията са представени три публикации, вкл. изнесени на авторитетни научни форуми. Считам, че те отразяват коректно научния потенциал на автора и подкрепят популяризирането сред научната и професионална общност на основните приноси и постижения в работата на докт. Калина Янкова. Публичността на изследването чрез посочените публикации е представителна и води до натрупване на изискуемите по национално законодателство минимален обем точки за степента „доктор“.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията за систематизирано изложение на основните достижения в дисертационния труд. Чрез него, в рамките на 41 страници, докт. Калина Янкова синтезира позитивните достижения на дисертационното изследване, осъществено с подкрепата на колектива на катедра „Финанси“ при УНСС.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Не се поставят!

8. Заключение

Налице е **успешна докторантура** довела до **дисертабилно изследване с висока иконометрична сложност, публикации и научни изяви**. Подкрепата от научния ръководител е видима и позитивна във всички разрези и насоки.

Върху основата на всичко гореизложено, изразявам позитивно заключение – „ЗА“ присъждането на ОНС „доктор“ по икономика на докт. Калина Янкова от катедра „Финанси“ на УНСС.

15.03.2024 г.

Свищов

.....

/Проф. д-р Андрей Захариев/